

Nationaløkonomisk Tidsskrift, Bind 96 (1958)

KONJUNKTURTESTEN et moderne bidrag til bedømmelse af afsætningsituationen 1

Af **HELGE MUNKSGAARD** *

Ved den første internationale kongres for tendensforskning i München 1953 udtalte lederen af det franske konjunkturinstitut I.N.5.E.E., professor Piatier, at man så at sige kan tale om konjunkturer inden for konjunkturforskningen.

Set fra dette synspunkt kan det siges, at konjunkturforskningen har haft højkonjunktur, for ikke at sige galopperende inflation, i tiden siden 1950.

ÍSom et udtryk herfor skal nævnes, at antallet af lande, hvor en sådan undersøgelse gennemføres, i 1950 udgjorde 3, i 1953 var tallet vokset til 6, i 1955 til 11 og i 1957 til 16.

Hertil kommer, at undersøgelsens omfang er taget til i de lande, hvor den gennemføres, og at der i flere af landene er oprettet mere end eet institut. gselder f. eks. Japan, Holland og Italien.

Denne udvikling kan synes mærkelig, da tiden siden den anden verdenskrigs i sammenligning med forkrigsårene har været præget af en ret stabil højkonjunktur i hele den vesteuropæisk-amerikanske økonomikreds. 1945 har der været om ikke konjunkturlose år så dog år uden store udsving i den økonomiske aktivitet.

Den ekspansionspolitik, der overalt er fort, har i forbindelse med den af krigen og store årgange forårsagede stigning i konsumtilbejligheden været medvirkende til, at de enkelte lande som helhed har oplevet en næsten konstant højkonjunktur. Inden for de enkelte grene af produktionslivet der imidlertid stadig eksisteret konjunkturbevægelser. De kriser, der tidligere har sat konjunkturbevægelserne i gang, eksisterer formodentlig Konjunkturerne er blot, for at sige det populært, kommet ud af takt. En kontraktion inden for en enkelt gren af produktionen har ikke haft kraft til at sætte en omfattende kumulativ kontraktion i gang.

1. Foredrag i Nationalekonomisk Forening tirsdag d. 21. januar 1958.

* Docent ved Tietgenskolen, Odense.

Side 2

Disse bevægelser inden for de enkelte produktionstrin har imidlertid, som jeg skal forsøge at vise det, interesse fra såvel et praktisk som et teoretisk synspunkt.

Omkring årsskiftet 1949/50 påbegyndtes uafhængigt af hinanden i Frankrig, Italien og Tyskland løbende periodeanalyser af de indenlandske konjunkturer.

Der var visse fælles træk i de tre undersøgelser.

Perioden, der betragtes, er således i alle tilfælde ret kort.

Vigtigere er imidlertid, at undersøgelsen ikke, som det er tilfældet med den officielle statistik, er kvantitativ, men kvalitativ.

Det forstås måske bedst, hvad der menes hermed, når det nævnes, at spørgsmålet vedrørende omsætningen ikke er statistikkens: »Hvor meget«, men derimod lyder: »Storre end, mindre end, eller lig med omsætningen i foregående periode.«

Alle tre undersøgelser indeholder såvel ex-ante som ex-post spørgsmål. Der spørges ikke alene om bevægelser i den forløbne periode, men tillige om planer og forventninger for kommende perioder. De tre undersøgelser har således vigtige træk fælles. Alligevel er forskellene så væsentlige, at det kan siges, at der med disse tre undersøgelser er dannet tre skoler for tendensforskning. Undersøgelser er alle baseret på een eller flere af disse klassiske undersøgelser.

I det følgende skal tre metoder forsøges karakteriseret, idet navnlig forskellene fremhæves.

Tyskland.

Den af IFO-institut, München, gennemførte konjunkturtest var fra første færd såvel ex-post som ex-ante prøvet, idet der i de månedligt udsendte spørgeskemaer spørges, ikke alene om bevægelserne i den forudgående måned, men også om forventninger og planer, deis på kort sigt, d. v. s. for den kommende måned, deis på længere sigt, d. v. s. 3—6 måneder.

IFO-metoden synes at have givet de for praktisk anvendelse bedste resultater. hertil kommer, at det er denne metode, der oftest er taget i anvendelse de yngre undersøgelser, f. eks. den danske, skal den gennemgås udtømmende, end de to andre »klassiske« metoder.

Testen er baseret på spørgeskemaer, der udsendes månedligt. Ex-post

spørgsmålene omfatter følgende:

Omsætning (bedømmelse af størrelse og sammenligning med sidste år), produktionens udvikling i forløbne måned, bedømmelse af råvarelagerets størrelse, færdigvarelageret (bedømmelse af størrelsen og udviklingen i forløbne ordreindgang (total og til eksport), ordrebeholdning (udvikling bedømmelse) materialeomkostningerne og endelig bevægelserne i salgsprisen i den forløbne måned.

Ex-ante spørgsmålene omfatter, for så vidt angår kortfristede forventninger, ordreindgang og salgspriser, medens de, for så vidt angår langfristede forventninger, indskrænker sig til salgspriser og ordreindgang.

De i konjunkturtesten medvirkende firmaer modtager omkring den 25. i hver måned et spørgeskema for hvert af de produkter, med hvilke de medvirker. en klsedefabrik således f. eks. stroggarn, klsedestoffer og møbelstoffer, modtager den 3 spørgeskemaer.

Spørgeskemaerne returneres i udfyldt stand ved månedens udgang, hvorefter bearbejdes, idet de enkelte svar gives vægt efter de respektive størrelse. For industriens vedkommende gives således vægt efter antal industrielle arbejdere, medens man, hvad angår handelen, vejer på grundlag af foregående års omsætning.

Der udarbejdes nu et konjunkturspejl (jvfr. det i nscrerende hsefte indlagte der i tekst og farver giver et overblik over den økonomiske udvikling for en række produktions- eller handelsgrene. Den blå farve angiver tilbagegang; den hvide, at ingen forandring har fundet sted; og den orange, at der har været fremgang.

Arealernes størrelse er bestemt af den vægt, der er givet de enkelte svar. For industriens vedkommende angiver den orange, hvide og blå farve således, virksomheder repræsenterende en til arealet svarende procent af de industrielle arbejdere har meldt fremgang, henholdsvis uændret og tilbagegang.

Udarbejdelsen af konjunkturspejlet sker hurtigt, og allerede 10 dage efter udgangen af den måned, svarene omfatter, er konjunkturspejlet virksomhederne

hørende. Oplysningerne er således stadig aktuelle.

I modsætning til, hvad der er tilfældet i Italien og Frankrig, offentliggøres ikke materialet. Kun virksomheder, der medvirker i undersøgelsen, får konjunkturspejlet tilsendt.

Italien.

Under ledelse af professor Tagliacarne, Rom, har der siden 1950 af de italienske handelsstandsforeninger været gennemført en levende månedsanalyse

den italienske økonomi.

Undersøgelsen er opdelt på industri, handel, kreditvæsen og landbrug. Fremgangsmåden er følgende: De lokale handelsstandsforeninger i 92 provinser hver måned hos et udvalgt udsnit af de enkelte brancher oplysninger om udviklingen i forskellige økonomiske størrelser i den forløbne Siden 1952 er der for industriens vedkommende tillige spurgt om tendensen for den planlagte eller forvarende produktion i de forløbende 3 måneder, altså ex-ante poster.

De indhentede oplysninger bearbejdes af centralorganisationen og offentliggøres månedsskriftet: »SINTESI ECONOMICA«.

Det offentliggjorte materiale er opdelt dels på brancher og dels på provinser.

Oplysningerne gives i forhold til foregående måned, f. eks. som »store«, »uaendret« eller »faldende« (om produktionen), eller udtrykt som »for stor«, »passende« eller »for lille« (om f. eks. lageret).

Det italienske systems principielle svaghed synes dels at være, at indsamlingsmåden en afvejning af svarene, en kvantificering, vanskelig, for ikke at sige umulig; dels at den form, hvori materialet offentliggøres, ikke gør det muligt at give et billede af, hvor stor spredning, der forekommer et gennemsnit som f. eks. »passende« lager.

Det kan derimod anses for en fordel, at materialet er opdelt på provinser i et land som Italien med den store forskel i erhvervsmessig struktur i landets egne.

Frankrig.

Under ledelse af professor Piatier gennemføres af »Institut National de Ia Statistique et des Études Économiques«, det franske statistiske departement, en konjunkturundersøgelse baseret på halvårligt udsendte spørgeskemaer. Undersøgelsen er i højere grad end andre fremtidsorienteret og har yderligere særpræg, at der ikke alene spørges om den forventede udvikling for den branche, de adspurgte tilhører, men tillige for den samlede franske økonomi.

Da undersøgelsen som nævnt er halvårlig, gøres spørgeskemaerne mere omfattende, end det ville være muligt ved en månedsanalyse.

Man indskrænker sig ikke, som det ellers er tilfældet, til tre kategorier af svar, som f. eks.: større, usændret og mindre, men opstiller fem: mere end 10 % større, 3—10 % større, usændret (d. v. s. + 3 %), 3—10 % mindre, mere end 10 % mindre.

Som det ses, er spørgsmålene her til en vis grad kvantitative. Undersøgelsens svaghed er formodentlig, at den ikke er kortperiodisk. De oplysninger, fås, kommer for sjældent. Det er, for så vidt angår ex-post størrelserne for de

medvirkende, ikke af samme interesse at kende udviklingen det sidste halvår som at kende udviklingen i den forløbne måned. Inden for et halvt år kan der optræde både ekspansive og kontraktive tendenser, som basis for forskning er den valgte periode formodentlig rigelig lang.

Det kan endvidere nævnes, at man, hvor månedsanalysen anvendes, anser 18 måneder for at være den korteste periode, der kan give et nogenlunde sikkert grundlag for verificering af testens resultater. Skal dette gælde som norm, må den franske undersøgelse løbe i 9 år, for dens holdbarhed kan konstateres.

Hvad angår ex-ante spørgsmålene — forventninger og planer — kan det anses for tvivlsomt, om driftsherrerne er i stand til at meddele oplysninger af større værdi. Den økonomiske horisont må som hovedregel anses for værende betydelig under 6 måneder.

Endelig er tiden, fra en ændring i planerne finder sted, og til planrevisionen vel ofte under et halvt år.

Af disse grunde kunne det for en udeforstående anses for ønskeligt, at undersøgelsen sendtes således, at perioderne blev af kortere varighed. Dette er da også sket i Luxembourg, hvor det franske system er taget i anvendelse.

Konjunkturtest og statistik.

Er det nu ikke overdrevet, at der gennem forskningsinstitutter indsamles til belysning af konjunkturerne? Kan den officielle statistik ikke anvendes?

Hertil kan, som det tildejs er fremført af lederen af IFO-institut, dr. H. Langeltke, siges:

1) Perioderne i den officielle statistik er normalt ikke så korte, at et nøjere studium af de økonomiske bevægelser inden for erhvervslivet kan gennemføres. Disse bevægelser synes de senere år at have fået kortere svingningstid.

2) Den officielle statistik er sjældent så stærkt specificeret, at den kan danne grundlag for studier af de økonomiske bevægelser inden for enkelte produktionsgrene, hvorfor den ikke er velegnet som basis for erhvervslivets dispositioner.

3) Selv om man i flere lande — f. eks. Danmark — har indskærpet tidsrummet materialets indsamling og dets offentliggørelse betydeligt, det normalt ikke være muligt at udsende selv foreløbige statistiske så hurtigt, som resultatet af konjunkturtesten: konjunkturspejlet, Årsagen hertil må søges i spørgeformen. Ved statistikkenes kvantitative spørgsmål må man normalt vente på svar, indtil de enkelte virksomheder har afsluttet deres regnskab. Det kvalitative spørgsmål behøver ikke i samme grad at være baseret på regnskabet. Der skal ikke samme grundlag til at sige: »Vor omsætning steget« som til at sige

»Vor omsætning er 2.345 kr. sterre i denne end i foregående måned.«

Det forhold, at statistikken kommer så sent, at den ikke kan belyse den øjeblikkelige økonomiske situation ger, at den ikke kan anses for velegnet som basis for de mere kortfristede økonomiske overvejelser inden for den private eller offentlige sektor.

1. H. Langeliitke: The Munich Test Method — A New Source of Economic Information, Paper to be presented at the 17th European Meeting of the Econometric Society, Kiel 1955.

4) Den, der ønsker at danne sig et billede af den øjeblikkelige økonomiske og de udviklingstendenser, den indebærer, må have kendskab til andet end de rent talssessige oplysninger, statistikken har mulighed for at give.

Den officielle statistik kan naturligvis ikke undværes. Den vil altid være den væsentlige faktor, når samfundsforhold skal studeres.

Den moderne konjunkturforskning — tendensbetragtningen — skal ikke overflodiggøre eller trængsel i stedet for statistikken, men anvendes til at fremskaffe supplerende oplysninger i det omfang, den er mere velegnet dertil end statistikken.

Dette synspunkt er fremherskende, hvilket på den ene side ses af, at man f. eks. i Holland og Frankrig lader de derværende statistiske departementer gennemføre konjunkturtesten, på den anden side af, at konjunkturtesten i almindelighed tilrettelægges således, at man desuden kan kontrollere konjunkturtestens på grundlag af statistikken, desuden gennem konjunkturspejlet kan supplere statistikkens oplysninger.

Hvem er interesseret i konjunkturtesten?

Spørgsmålet om, hvilke kredse, der er interesseret i konjunkturtesten kan besvares ved at henvise til, hvilke institutioner, der er ansvarlig for testen i de respektive lande.

I Italien er det som allerede nævnt erhvervslivet, nemlig de italienske handelsstandsforeninger, står bag. En undersøgelse af en anden art sorteres under universitetet i Milano.

I Frankrig, Luxembourg og Holland gennemføres testen af de statistiske departementer, medens den i Tyskland og Østrig sorteres under private foretagender, henholdsvis IFO i München og Institut für Wirtschaftsforschung Wien, der dog begge modtager støtte fra stat og erhvervsliv.

Den svenske konjunkturtest sorteres under Konjunkturinstitutet, Stockholm, ren statsinstitution.

Centralbanken i Belgien har siden 1954 gennemført en konjunkturtest af den belgiske industri.

I Japan har en af de store forretningsbanker: Industrial Bank of Japan gennemført en tilsvarende undersøgelse siden 1951.

Endelig har undersøgelserne i visse lande været underlagt isereanstalterne; gælder f. eks. Sydafrika, hvor undersøgelsen sorterer under universitetet Stellenbosch, og Schweiz, Finland og Danmark.

Man kan således stort set tale om fire grupper af interesserede:

1) Den økonomiske forskning

,3) Erhvervslivet

2) Det offentlige

4) Bankvesenet.

Hvilken interesse har nu disse fire grupper i konjunkturtesten?

Side 7

Den økonomiske forsknings interesse er nøje forbundet med ønsket om at opnå større viden om de kræfter, der påvirker det økonomiske liv. Et bedre kendskab hertil vil gøre det muligt at understøtte og udbygge allerede bestående teorier og måske opstille nye teorier.

Et samfund i så hurtig udvikling som vort kræver af forskningen en bestandig ajour-foring af teorier og arbejdsmetoder; en ajour-foring, der ikke er mulig uden et fintmærkende instrument, der straks registrerer det økonomiske livs reaktioner på påvirkninger udefra.

Uden et sådant instrument er den økonomiske forsknings forklaringer af det, der sker i øjeblikket, såvel som dens prognosevirksomhed efter min mening famlende og usikker.

En mere praktisk interesse findes hos regering, folketing og administration. turde være indlysende, at man her ønsker at kunne følge virkningerne de politiske indgreb i detaljer, altså specificeret på de enkelte brancher, der berøres deraf.

Er dette ikke muligt, vil en smidig og effektiv politik vanskeligt kunne gennemføres.

I denne forbindelse skal det fremhæves, at konjunkturtestens oplysninger om forvæntningerne og om vurderingerne af omsætning, lager og ordrebeholdning mulighed for at fornemme det økonomiske klima på en anden måde, end det er muligt, når der kun står rent talmæssige oplysninger rådighed.

Konjunkturtesten er overalt, hvor den er bragt i anvendelse, baseret på frivillig

medvirken af erhvervslivet. Betingelsen for, at den kan gennemføres, derfor være, at virksomhederne er interesserede i konjunkturspejlets

Efterhånden som industrialiseringen er trængt igennem, er der kommet et voksende behov for oplysninger om afsætningsituationen. Risikoen vokser formodentlig mere end proportionalt med omsætningens størrelse. Hertil kommer, at markedet, efterhånden som afsætningen vokser, i stadig højere grad bliver anonymt for sælgeren.

Som det ses af det vedlagte bilag, vil driftsherrerne af konjunkturspejlet kunne konstatere, om den udvikling, der præger deres egen virksomhed, er typisk for de øvrige virksomheder på samme produktionstrin. Det vil på dette grundlag være muligt til en vis grad at bedømme den førte afsætningspolitik. er det formodentlig, at udviklingen på det eller de foregående efterfølgende produktionstrin kan iagttages.

Man vil især, hvad angår de foregående produktionstrin, interessere sig for færdigvarelagerets udvikling og bedømmelsen heraf; endvidere vil leverandorenes m. h. t. den fremtidige prisudvikling naturligvis være af interesse.

Konjunkturspejlets oplysninger om de efterfølgende produktionstrin vil også påkalde opmærksomhed, idet de skulle give mulighed for at bedømme afsætningsituationen på lidt længere sigt. Her er det især råvarelager og den forventede produktion eller afsætning, der har interesse.

Jo flere efterfølgende produktionstrin, konjunkturspejlet rummer, jo sikrere må bedømmelsen af den fremtidige afsætning, almindeligvis, være.

Den tankegang, der ligger bag Erfa-systemet: at man i det lange løb har større udbytte af at hjælpe hinanden og lære af hinanden end at konkurrere i den betydning, ordet havde på industriens pionerstadium, synes at have fået sit endelige gennembrud ved konjunkturtestens indførelse.

Hertil bidrager måske det forhold, at den enkelte deltager i konjunkturtesten er anonym, men formodentlig betyder også ønsket om større harmoni mellem afsætning og produktion eller indkob og dermed en mere stabil for tjeneste på længere sigt en del.

Bag bankernes interesse for konjunkturtesten ligger for Centralbankens vedkommende formodentlig motiver svarende til dem, der ovenfor er fremhævet det offentlige. Forretningsbankernes interesse må snarere motiveres bankernes ønske om at kunne vurdere den risiko, der er forbundet med kreditgivning til erhvervslivet.

Verificeringen.

Det er ovenfor forsøgt forklaret, hvorfor de forskellige kredse er interesserede i konjunkturspejlets oplysninger, idet det samtidig er understreget, at uden

erhvervslivets interesse kan konjunkturtesten, bl. a. på grund af den frivillige medvirken, ikke gennemføres.

Det må imidlertid yderligere forlanges, at de oplysninger, der gives, er korrekte. Misvisende oplysninger er værre end ingen.

Der må derfor, i det omfang det er muligt, gennemføres en levende kontrol de oplysninger, konjunkturtesten giver.

Medarbejdere ved forskellige institutter har gjort et stort både praktisk og teoretisk arbejde for at kunne løse denne opgave. Der kan i denne forbindelse

a. henvises til arbejder af O. Anderson, jun.1

Kontrollen, den såkaldte verificering, kan gennemføres på forskellig måde.

Den simpleste består i en direkte sammenligning af de kvalitative svar til

1. Se f. eks.: O. Anderson, jun.: Konjunkturtest und Statistik, »Allgemeines Statistisches Archiv«, 1951. O. Anderson, jun.: Zur Frage der Quantifizierung des Konjunkturtestes, »Allgemeines Statistisches Archiv«, 1952. O. Anderson, jun., R. K. Bauer und R. Giehl: Zur Theorie des Konjunkturtestes. Modelltheoretische »Ifo-Studien«, 1955.

konjunkturtesten med en tilsvarende række oplysninger hentet fra anden kilde.

Verificeringen kan ske på mikrobasis ved sammenligning af svarene fra de enkelte virksomheder een for een med kontrolmaterialet; deis på makrobasis sammenligning af svarene fra samtlige virksomheder under eet og det tilsvarende kontrolmateriale.

Verificeringen på mikrobasis er især taget i anvendelse ved kontrollen af forventningernes — ex-ante meldingernes — holdbarhed. Dette sker ved direkte sammenligning af forventninger med de tilsvarende meldte ex-post — altså realiserede — bevægelser en eller flere måneder senere.

De to rækker, der her sammenlignes, har principielt det samme indhold og samme kvalitative form.

Direkte sammenligning kan imidlertid også finde sted, selv om disse betingelser er opfyldt. Står der således et tilstrækkeligt specificeret statistisk til rådighed, kan dette kvantitative materiale bruges til kontrol af det kvalitative materiale fra konjunkturtesten.

IFO-institutet har således for perioden fra februar 1950 til september 1952 incl.,

for såvidt angår produktionen, foretaget en sammenligning af konjunkturtesten baseret på svar fra 45 bayerske bomuldsveverier og de tilsvarende statistiske oplysninger fra samme 45 virksomheder. Man har betragtet på + 3 % som »uforandret«, medens større udsving er betragtet som en forandring.

På dette grundlag er opstillet en række konjunkturspejl, der så er sammenlignet med konjunkturspejlet fra konjunkturtesten. Af resultatet ses umiddelbart er en nøje sammenhæng mellem statistik og konjunkturtest.

Når der bortses fra verificeringen af ex-ante meldingerne på grundlag af de senere ex-post meldinger, er denne verificeringsform sjældent mulig, idet de til konjunkturtesten svarende statistiske oplysninger normalt ikke findes i tilstrækkelig specificeret form.

En undtagelse gælder, når konjunkturtesten gennemføres af et statistisk departement, som det f. eks. er tilfældet i Holland. Her har man mulighed for dybtgående kontrol. Statistik og konjunkturtest kan koordineres, hvad angår de spørgsmål, der stilles, og man kan sikre sig, at der i det statistiske kontrolmateriale indgår netop de virksomheder, der medvirker i konjunkturtesten.

Normalt må man gå andre veje for at kunne sammenligne konjunkturtest og statistik. Den kvalitative konjunkturtest må gøres kvantitativ.

Denne proces har været årsagen til den overvejende del af den kritik, der er rejst mod konjunkturtesten. Det kan endog siges; at der, for man ved

1. Se: O. Anderson, jun., R. K. Bauer und Giehl: Zur Theorie des Konjunkturtestes. Modelltheoretische Betrachtungen, »IFO-Studien« 1955.

verificeringen var nået så langt, at nogen kvantificering var forsøgt, fremsattes kritik, af den grund, at der i konjunkturspejlet lagdes noget kvantitativt, der principielt ikke behøver at være der.

Allerede ved konjunkturspejlets udarbejdelse har der fundet en vis kvantificering idet man har vejet de indkomne svar efter virksomhedens størrelse, d. v. s. for industrien efter antal arbejdere, og for handelen efter omsætning.

Der kan formodentlig ikke rejses saglige indvendinger mod konjunkturspejlet sådant. Det angiver blot, at visse virksomheder repræsenterende så og så mange procent af de adspurgte, målt efter omsætning eller arbejderantal, meldt henholdsvis fremgang, uændret eller tilbagegang.

Det tvivlsomme fremkommer først i det øjeblik, man i disse procenter ser et udtryk for virksomhedens styrke, størrelsen af de reelle udsving.

Ved kvantificeringen forudsætter man netop en sammenhæng mellem disse meldinger til konjunkturtesten og de bagved liggende reale udsvings størrelse.

Sætter man svaret »større« til +1, »usændret« til 0 og »mindre« til -1 kan der for hver måned udregnes en saldo.

Er der f. eks. i en måned af virksomheder repræsenterende 50 % af de adspurgte meldt »større«, af 20 % »usændret« og af 30 % »mindre«, bliver månedens saldo +20 nemlig:

$$(+1) \times 50 + 0 \times 20 + (-1) \times 30 = +50 + 0 + (-30) = +20.$$

På dette grundlag kan der ved løbende addition af de enkelte måneders K.T.-saldi dannes en tidsrække, den såkaldte kumulative K.T.-saldo.

Hvad der menes hermed, fremgår tydeligt af tabel 1 A og B.

Sidste linie i A: (Saldo) viser den enkelte måneders K.T.-saldo. Første kolonne i B: (x) den kumulative K.T.-saldo, der af hensyn til ønsket om at undgå negative værdier er angivet mod +4 som højs.

Korrelationstabellerne I og II hidrører fra den tidligere nævnte artikel af Oscar Anderson, jun.: »Konjunkturtest og Statistik« i »Das Konjunkturtest-Verfahren seine wirtschaftswissenschaftliche Bedeutung«, idet materialet den af økonomisk Forskningsinstitut gennemførte undersøgelse først nu er under bearbejdning.

Produktions- udvikling. K.T.-saldo i % af de meldende virksomheder.	1950												1951				
	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	J	F	M	A	M
stigende	+22	+24	+30	+27	+45	+40	+52	+58	+58	+52	+40	+28	+34	+25	+27	+25	+18
faldende	÷24	÷17	÷13	÷16	÷6	÷7	÷3	÷2	÷2	÷5	÷9	÷14	÷14	÷14	÷11	÷19	÷18
saldo	÷2	+7	+17	+11	+39	+33	+49	+56	+56	+47	+31	+14	+20	+11	+16	+6	0

Tabel 1 A: Den industrielle produktionsudvikling på grundlag af konjunkturtesten.

Måned	x	z	y	y'	=	
1950	J	2	99	—	—	x = Produktionsudvikling på grundlag af KT. (kumulativ saldo +4) z = statistisk index for den daglige pro- duktion. y = glidende 2-måneders gennemsnit af z $y' = 0,12936x + 101,1999^*)$ $r = + 0,9686$ $s_y = 4,8436$
	F	9	105	102	102,36	
	M	26	107	106	104,56	
	A	37	112	110	105,97	
	M	76	116	114	111,03	
	J	109	117	117	115,30	
	J	158	113	115	121,64	
	A	214	124	119	128,88	
	S	270	140	132	136,13	
	O	317	148	144	142,21	
	N	348	158	153	146,22	
	D	362	150	154	148,03	
1951	J	382	146	148	150,62	
	F	393	155	151	152,04	
	M	409	157	156	154,11	
	A	415	160	159	154,88	
	M	415			154,88	

Tabel I B: korrelationsanalyse (simpel korrelation).

Den kvantificerede række, den kumulative saldo, kan nu sammenlignes med tilsvarende statistiske data.

Dette sker ved en almindelig korrelationsanalyse, som det fremgår af tabel I B. Det bemærkes, at der her er foretaget en sammenligning, ikke med det officielle produktionsindeks, men med et 2-måneders glidende gennemsnit produktionsindekset. Oscar Anderson jun. motiverer dette således:

»Konjunkturtesten viser i modsætning til produktionsindekset produktionens dens intensitet. Den viser ikke blot de produkter, der bliver færdigproduceret i løbet af den måned, der betragtes, men tillige produktionens til enhver tid.«

Videre siger Anderson: »Der kan derfor komme et vist tilmelag mellem konjunkturtesten og produktionsindekset. Dette vil altid være tilfældet, når en påbegyndt produktionsproces af en eller anden grund ikke har kunnet afsluttes inden månedens udgang.«

Som det ses, findes der god overensstemmelse mellem bevægelserne i konjunkturtestens saldo og i produktionsindekset. Korrelationskoefficienten her, +0,97. K.T.-indekset beregnet på grundlag af regressionsligningen $= ax + b$ (se kolonne y' i tabellen) og det glidende 2-måneders af det statistiske indeks y viser stort set ensartede bevægelser.

Visse ting kan måske indvendes. For det første viser udsvingene i det glidende 2-måneders gennemsnit y sig kun i afsvækket form i K.T.-indekset y' . For det andet viser et fald som det, der har fundet sted imellem juni og juli 1950 sig ikke i y' dette er heller ikke tilfældet for udsvingene i oktober-november 1950 december 1950-januar 1951. Den udjævning af statistikkenstal,

kenstal, der har fundet sted ved anvendelse af et 2-måneders glidende gennemsnit har ikke været tilstrækkelig. K.T.-indekset viser i højere grad

trenden end de egentlige svingninger i produktionen. En bedre overensstemmelse vil findes ved at anvende et 3- eller 4-måneders glidende gennemsnit.

Interessant er det imidlertid, at regressionsligningens konstanter kan anvendes god overensstemmelse mellem y og y' også ud over den periode, for hvilken konstanterne er beregnet.

Til de fleste formål vil denne simple korrelationsanalyse give et tilstrækkeligt resultat. I visse tilfælde må metoden imidlertid anses for værende for grov.

Tabel II A-C viser et eksempel herpå

Går man, som det er sket i tabel II B, ud fra den simple regressionsligning:

$y' = ax + b$, hvor y' = K.T.-indeks, x — den kumulative K.T.-saldo, og a og b er konstanter, fås en korrelationskoefficient på 0,91.

Industrielle produktions- priser. KT- saldo i % af de meldende virksomheder.	1950												1951					
	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	J	F	M	A	M	J
stigende	+ 9	+ 7	+ 3	+ 2	+ 2	+ 1	+11	+20	+34	+24	+32	+40	+64	+57	+42	+28	+19	+ 8
faldende	÷37	÷34	÷27	÷25	÷22	÷17	÷ 8	÷ 3	÷ 1	÷ 2	÷ 1	—	—	—	÷ 2	÷ 3	÷ 9	÷14
saldo	÷28	÷27	÷24	÷23	÷20	÷16	+ 3	+17	+33	+22	+31	+40	+64	+57	+40	+25	+10	÷ 6

Tabel II A: De industrielle produktionspriser på grundlag af konjunkturtesten.

Måned		x	y	y'	
1950	J	110	182	189	x = prisudviklingen på grundlag af KT (kumulativ saldorække + 138) y = Index for de industrielle produktionspriser (1938 = 100) $y' = 0,122 x + 175,941^*)$ $r = 0,911$ $S_y = 3,304$
	F	83	181	186	
	M	59	180	183	
	A	36	179	180	
	M	16	178	178	
	J	0	178	176	
	J	3	179	176	
	A	20	180	178	
	S	53	185	182	
	O	75	187	185	
1951	N	106	189	189	$r = 0,911$ $S_y = 3,304$ *) Regressionsligningens konstanter er beregnet på grundlag af tallene fra januar 1950 til januar 1951 incl.
	D	146	195	194	
	J	210	206	202	
	F	267	212	209	
	M	307	218	213	
	A	332	222	216	
	M	342	223	218	
	J	336	222	217	

Tabel II B: Korrelationsanalyse — Simpel korrelation

Måned		x	y	z	z'	
1950	J	37	9	182	182,07	x = kumulativ række af prisnedsættelser på grundlag af KT. y = kumulativ række af prisforhøjelser efter KT. z = index for de industrielle produktionspriser (1938 = 100) $z' = \div 0,0538 x + 0,1227 y + 182,964^*)$ $r = 0,992$ $S_z = 1,014$
	F	71	16	181	181,10	
	M	98	19	180	180,02	
	A	123	21	179	178,92	
	M	145	23	178	177,98	
	J	162	24	178	177,18	
	J	170	35	179	178,10	
	A	173	55	180	180,40	
	S	174	89	185	184,52	
	O	176	113	187	187,36	
	N	177	145	189	191,23	
	D	177	185	195	196,14	
	1951	J	177	249	206	
F		177	306	212	210,99	
M		179	348	218	216,03	
A		182	376	222	219,31	
M		191	395	223	221,15	
J		205	403	222	221,38	

Tabel II C: Korrelationsanalyse — multipel korrelation

Der findes differencer på op til 7 points mellem indekset for de industrielle og K.T.-indekset.

iiedre overensstemmelse fås veu at gå ud fra, at tilbøjeligheden til at melde prisnedssettelse og prisforhøjelse ikke er lige så stor. Man kan da opstille

$Z' = ax + by + c$, hvor a , b og c er konstanter, x den kumulative, negative ior meldinger om prisnedsættelser, y den tilsvarende, positive K.T.-saldo for prisforhøjelser, og z' K.T.-indekset,

altså regressionsligningen efter mindste kvadraters metode, som det ses under tabel II C.

Der er her en god overensstemmelse mellem z og z' , altså mellem det officielle og K.T.-indekset.

Den multiple korrelationskoefficient er på 0,992.

Også her er der god overensstemmelse mellem K.T.-indekset og det statistiske ud over den periode, for hvilken regressionsligningens konstanter beregnet.

Der er naturligvis tilfælde, hvor overensstemmelsen ikke bliver så god i dette eksempel. I almindelighed vil man imidlertid kunne påregne gode resultater ved anvendelse af multipel korrelation.

De viste metoder forudsætter en proportionalitet mellem konjunkturtestens udsagn og de reale bevægelser.

Denne proportionalitet kan strengt taget ikke anses for korrekt. Den har imidlertid vist sig anvendelig for praktiske formål.

I visse tilfælde, hvor materialet ikke er homogent, har man dog kunnet konstatere ret stor afvigelse mellem udsving i de reale størrelser og konjunkturtestens

Hvis f. eks. en enkelt stor virksomhed, repræsenterende 25 % af materialets melder stigende tendens, har det vist sig, at de reale udsving, ligger bag meldingerne, som hovedregel er mindre, end når en tilsvarende kommer fra f. eks. 10 mindre virksomheder, der tilsammen en tilsvarende procent af arbejderstaben.

Konjunkturtesten viser imidlertid det samme resultat i begge tilfælde. En stratificering af materialet kan til tider råde bod på problemer af denne art.

Den danske undersøgelse.

Med støtte fra Statens almindelige Videnskabsfond begyndte økonomisk Forskningsinstitut i juni 1956 en undersøgelse af den danske tekstilindustri. Undersøgelsen udvidedes i januar 1957 til at omfatte også dele af beklædningsindustrien.

De forskellige brancheorganisationer har fra første færd ydet forskningsinstituttet praktisk og moralsk støtte.

De medvirkende firmaer har vist stadig voksende interesse for undersøgelsen, interesse der bl. a. giver sig udslag i en meget høj besvarelsesprocent

med, hvad der er tilfældet i udlandet.

Følgende tal angiver iøvrigt, hvor stor en procentdel, de i konjunkturtesten firmaer repræsenterer af den produktion, der indgår i den årlige produktionsstatistik.

	% af produktionen
A. Bomuldsgarn	90
C.—D. Kamgarn	100
E. Strøggarn	85
G. Klædestoffer	80
H. Møbelstoffer	90
K. Fuldfashionerede strømper	75
L. Andre strømper & sokker	80
M. Dameundertøj	75
N. Herreundertøj	80
O. Strikvarer, Overbeklædning	80
P. Voksen, ulden herrebeklædning	30
Q. Damekonfektion	35
R. Kjoler	40

I den tid, der er gået, har den danske undersøgelse vist svaghed på eet felt. Konjunkturerne her i landet er sammenlignet med, hvad der er tilfældet andre, større lande, i overvejende grad bestemt af påvirkninger udefra.

Konjunkturspejlet er til en vis grad udad-rettet gennem det månedlige

spørgsmål om eksporten og et serspørgsmål om konkurrencen udefra, der stilles hver 6. måned; men det er ikke tilstrækkeligt.

Efter dreftelser med forskellige medvirkende fabrikker er der derfor ved den 3. internationale kongres for konjunkturforskning i München i sommer forelagt et forslag om, at der gennem samarbejde mellem forskellige institutter opstilledes et internationalt konjunkturspejl baseret på oplysninger indhentet hvert kvartal.

Konjunkturspejlet skulle efter forslaget være af omtrent samme udseende det indlagte bilag, men skulle i stedet for at omfatte en række forskellige produkter kun omfatte eet produkt, fordelt på en række lande.

Forslaget blev ikke vedtaget, men der arbejdes videre med sagen i håb om at få det gennemført inden næste kongres i 1959.

Gennem International Committee for Research in Business Test Methods (Cimco), der er stiftet med støtte fra Rockefeller Fonden, eksisterer der iøvrigt allerede et udbredt internationalt samarbejde på såvel det praktiske som det teoretiske felt. De møder, der holdes hvert andet år til dreftelse af fælles

problemer, har vist sig overordentlig inspirerende og udbytterige.

Det er forøvrigt hensigten at fortsætte økonomisk Forskningsinstituts undersøgelse indtil april 1959, hvorefter der — på grundlag af det til den tid indsamlede materiale — skal foretages en dybtgående analyse. En foreløbig vil blive gennemført i løbet af foråret og sommeren 1958 på grundlag af materialet fra de første 18—24 måneder.

Hvilke muligheder undersøgelsen vil give for forskning er det på nuværende vanskeligt at sige. De undersøgelser, der allerede er gennemført i udlandet, giver imidlertid lofter om udbytte også på dette felt.

Den teoretiske forskning har i høj grad savnet empirisk materiale til underbygning af de økonomiske teorier.

Konjunkturtesten skulle kunne give et sådant materiale.

Som eksempler på emner, der des er undersøgt, des undersøges i øjeblikket, nævnes:

Forventningernes korrekthed.

Studiet af ex-ante meldingerne giver mulighed for at bedømme den økonomiske horisonts afstand fra »nuet«.

Denne undersøgelse må bl. a. baseres på en korrelationsanalyse på såvel makro- som mikrobasis.¹

1. Se f. eks. O. Anderson, jun., R. K. Bauer, E. Fels: Zur Treffsicherheit kurzfristiger Unternehmererwartungen, IFO-institut, München, 1954. H. Theil: Measuring the Accuracy of Entrepreneurial Anticipations. Paper presented at the 17th Meeting of the Econometric Society, Kiel.

Driftsherrernes reaktioner og reaktionstiden.

Reaktionstid og reaktioner på forskellige impulser og forventninger giver et stort felt for forskning.

De forskellige produktions- og pristeorier kan her analyseres.¹

Det skal i denne forbindelse nævnes, at IFO-institut i de senere år har gennemført undersøgelser af prisbevægelser i brancher med oligopolitisk struktur.²

Konjunkturernes forplantning.

Konjunkturernes forplantning gennem forskellige produktionstrin er fra et

konjunkturteoretisk synspunkt et interessant felt. Man har i en fuldtudbygget et materiale, der vil kunne give mange af de oplysninger, er brug for.

Også konjunkturernes forløb i tiden har interesse. På grundlag af de enkelte konjunkturspejl kan der fremstilles »årsspejl«, der for hver enkelt produktionsgren viser, hvorledes forholdene har formet sig i den periode — d. v. s. det år — spejlet omfatter.

I stedet for, som ved indlagte bilag, at have en række forskellige produkter, man udviklingen for et enkelt produkt måned for måned. Gennem disse spejl gives et vist overblik over de kortfristede forventningers holdbarhed.

Det, der her er nævnt, er kun en lille del af de forskningsopgaver, der venter på at blive læst.

Der har ikke på noget tidligere tidspunkt været så rige muligheder for at fremskaffe empirisk materiale som netop nu.

På den anden side har der næppe tidligere været stillet så store krav til forskningen. Samfundet undergår forandringer så store og så hurtigt, at forskningen bestandig må have fingeren på pulsen for at kunne følge med.

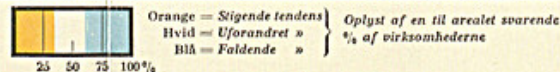
-
1. Se f. eks.: O. Anderson, jun., R. K. Bauer, H. Führer, J. P. Petersen, M. Wolfsteiner: Short-Term Entrepreneurial Reaction Patterns; Paper presented at the 17th European Meeting of the Econometric Society, Kiel 1955. O. Anderson, jun., R. K. Bauer, H. Führer und J. P. Petersen: Ursachen und Typen kurzfristiger Produktions- und Preisplanrevisionen der Unternehmer, »IFO-Studien«, 1956. O. Anderson, jun., H. Führer, W. Schulte: Zur Analyse der unternehmerischen Reaktionsweise, 1956.
 2. Se f. eks.: O. Anderson, jun. und W. Marquardt: Preisentwicklung und Preiserwartung oligopolistischer Produktion im Spiegel des Konjunkturtestes, »IFO-Studien«, 1955, Berlin, Duncker & Humblot, 1955.

ØKONOMISK FORSKNINGENS INSTITUT
Konjunkturforskningen
TIETSKOLEN . ODENSE

Januar 1958

Produktion	Omsætning		Udvikling i januar 1958 i forhold til decbr. 1957									Forventninger				
	Sammenlign. m. sidste år	Bedømmelse	Produktion	Råstofflager	Færdigvarelager		Ordreindgang		Ordrebeholdning		Salgspriser	kortfristede for februar			langfristede for de kommende 4 måneder	
					Udvikling	Bedømmelse	Ind-og-udland	Export	Udvikling	Bedømmelse		Produktion	Ordreindg.	Salgspriser	Salgspriser	Ordreindg.
Spinderi: Bomuld	mindre overalt	normal overalt	delvis mindre	passende overalt	uændret overalt	delvis for lille	uændret overalt	delvis større	uændret overalt	delvis u. normal	faldende overalt	uændret	uændret	delvis faldende tendens	uændret	uændret
Kamgarn: Maskingarn	hyppigt mindre	hyppigt u. normal	hyppigt mindre	passende overalt	delvis større	delvis for stort	varierende	delvis større	delvis mindre	delvis u. normal	delvis faldende	delvis faldende tendens	varierende	delvis faldende tendens	uændret	varierende
Kamgarn: Håndstrikkegarn	mindre overalt	overalt u. normal	varierende	passende overalt	hyppigt mindre	hyppigt for stort	varierende, hyppigt større	delvis større	hyppigt mindre	hyppigt u. normal	uændret overalt	hyppigt faldende tendens	hyppigt faldende tendens	uændret	uændret	delvis faldende tendens
Strogarn	varierende	hyppigt u. normal	hyppigt mindre	delvis for stort	varierende	varierende bedømmelse	varierende, hyppigt mindre	ikke beregnet	var., overvej. mindre	var. bedøm., hyppigt u. normal	delvis faldende	varierende	var., hyppigt stigende tendens	delvis faldende tendens	delvis faldende tendens	delvis faldende tendens
Væveri: Klædestoffer (Tweed og kamgarn)	var., hyppigt mindre	hyppigt u. normal	i det væsentl. uændret	delvis for stort	varierende	overvejende for stort	varierende	hyppigt mindre	i det væsentl. uændret	hyppigt u. normal	i det væsentl. uændret	i det væsentl. uændret	i det væsentl. uændret	i det væsentl. uændret	delvis faldende tendens	var., hyppigt stigende tendens
Mobelstoffer	varierende, overvejende mindre	i det væsentl. normal	delvis mindre	delvis for stort	hyppigt mindre	hyppigt for stort	varierende, hyppigt større	delvis større	varierende, hyppigt større	i det væsentl. normal	delvis faldende	delvis stigende tendens	hyppigt stigende tendens	uændret	delvis stigende tendens	hyppigt stigende tendens
Tricolage-fabrikation: Strømper, fuld-fashion.	hyppigt mindre	hyppigt u. normal	uændret næsten overalt	hyppigt for stort	overvejende større	for stort næsten overalt	hyppigt mindre	hyppigt mindre	hyppigt mindre	delvis u. normal	delvis faldende	hyppigt faldende tendens	i det væsentl. uændret	uændret	i det væsentl. uændret	delvis stigende tendens
Andre strømper og sokker	overvejende mindre	overvejende u. normal	i det væsentl. uændret	overvejende for stort	i det væsentl. uændret	delvis for stort	hyppigt mindre	delvis mindre	hyppigt mindre	i det væsentl. normal	uændret næsten overalt	var., hyppigt stigende tendens	varierende	uændret	delvis faldende tendens	hyppigt stigende tendens
Dame-undertøj	i det væsentl. uændret	delvis u. normal	delvis mindre	delvis for stort	i det væsentl. uændret	i det væsentl. passende	overvejende større	overvejende større	overvejende større	i det væsentl. normal	uændret næsten overalt	i det væsentl. uændret	overvejende stigende tendens	uændret	overvejende stigende tendens	overvejende stigende tendens
Herre-undertøj	hyppigt mindre	hyppigt u. normal	uændret næsten overalt	hyppigt for stort	delvis større	delvis for stort	delvis mindre	delvis større	varierende, overvejende mindre	overvejende u. normal	uændret overalt	hyppigt faldende tendens	i det væsentl. uændret	uændret	i det væsentl. uændret	delvis stigende tendens
Strikvarer: Overbeklædning	hyppigt mindre	delvis u. normal	delvis større	delvis for stort	delvis mindre	delvis for stort	overvejende større	varierende	varierende, hyppigt større	hyppigt u. normal	i det væsentl. uændret	hyppigt stigende tendens	overvejende stigende tendens	i det væsentl. uændret	delvis faldende tendens	var., hyppigt stigende tendens
Beklædningsindustri: Herrebeklæd	var., hyppigt mindre	var. bedøm., hyppigt u. normal	varierende	hyppigt for stort	var., hyppigt mindre	delvis for stort	hyppigt større	ikke beregnet	varierende	varierende, i det væsentl. normal	i det væsentl. uændret	hyppigt stigende tendens	hyppigt stigende tendens	i det væsentl. uændret	i det væsentl. uændret	varierende, i det væsentl. uændret
Dame-konfektion	delvis mindre	delvis u. normal	hyppigt større	hyppigt for stort	overvejende mindre	delvis for stort	overvejende større	ikke beregnet	større, næsten overalt	delvis u. normal	delvis faldende	overvejende stigende tendens	delvis faldende tendens	uændret	uændret	hyppigt faldende tendens
Kjoler	var., hyppigt mindre	hyppigt u. normal	varierende, overvejende større	passende overalt	delvis mindre	delvis for stort	hyppigt større	ikke beregnet	varierende, overvej. større	varierende bedømmelse	uændret overalt	varierende	faldende tendens næsten overalt	uændret	uændret	hyppigt faldende tendens

Bemærk: De farvede arealer angiver tendensen, ikke udsvingenes størrelse

Kun til personlig information

Metode: Ifo-Institut, München

KONJUNKURSPEJL for den danske tekstil- og beklædningsindustri